ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Қўрғонтепа тумани

2024 йил 14 март

Судья: У.М.Бузурходжаев

туманлараро иқтисодий суди, Қўрғонтепа судья У.М.Бузурходжаев раислигида, Я.М.Абдурахмоновнинг суд мажлиси котиблигида, Қўрғонтепа туман фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгашининг даъвогар- "Зухриддин Махсум" фермер хужалиги манфаатида жавобгар-"Khantex group" масъулияти чекланган жамиятидан 273 254 327 сўм пахта хомашёси махсулот хақи, 25 139 398 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича Қўрғонтепа туман фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши вакили- А.Сидиков (ишончнома асосида), даъвогар фермер хўжалиги рахбари П.Парахаддинов (шахсини тасдикловчи хужжат асосида), жавобгар -"Khantex group" масъулияти чекланган жамияти вакили- X.Ашуров (ишончнома асосида) иштирокида, Қўрғонтепа шахри, Учкун МФЙ, Ат-Термизий кўчасида жойлашган "Khantex group" МЧЖ биносида, очик сайёр суд мажлисида кўриб чикиб, суд куйидагиларни

аниклади:

Қўрғонтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши(бундан буён матнда "Фермерлар кенгаши" деб юритилади) "Зухриддин Махсум" фермер хўжалиги" (бундан буён матнда "Даъвогар" деб юритилади) манфаатида судга даъво ариза билан мурожаат қилиб "Кhantex group" (бундан буён матнда "Жавогар" деб юритилади) масъулияти чекланган жамиятидан 273 254 327 сўм пахта хом-ашёси маҳсулот ҳақи, 25 139 398 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида, Фермерлар кенгаши вакили даъво аризани кўллаб қувватлаб тўлиқ қаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида даъвогар фермер хўжалик рахбари даъво аризани қўллаб қувватлаб, даъвони тўлик қаноатлантириб беришни сўради.

Жавобгар вакили суд мажлисида, ҳақиқатдан ҳам даъвогар олдида қарздорлиги мавжудлигини ҳозирда тўлаб бериш учун иқтисодий имконияти мавжуд эмаслигини билдириб, пеняни камайтириб беришни сўради.

Ишга низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб қилинган Қўрғонтепа туман қишлоқ хўжалиги бўлими суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинган бўлса-да, суд мажлисида иштирок этмади.

Мазкур холатда суд ишни Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддасига асосан учинчи шахс иштирокисиз ишдаги мавжуд хужжатлар асосида кўриб чикишни лозим топди.

Суд, суд мажлиси иштирокчиларининг кўрсатмаларини, ишдаги мавжуд ҳамда такдим этилган ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъвони қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига асосан, ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан

химоя қилишга ҳақли. Ҳар кимга бузилган ҳуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда холис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг(кейинги ўринларда матнда "ФК" деб юритилади) 8 ва 24-моддаларига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Ишдаги мавжуд хужжатлардан аникланишича, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 13 февралда 88-сонли пахта хом ашёсини харид килиш бўйича фьючерс шартнома тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандида даъвогар 13,1 гектар ер майдонидан Андижон-36 навли 53,7 тонна пахта хом ашёсини етказиб беришни, шартноманинг 4.5-бандида эса жавобгар етказиб берган махсулот қийматининг 100 фоизи хисобидан терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисмини 2023 йилнинг 31 декабрига қадар тўлаб бериш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Даъвогар томонидан жавобгарга тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан 2023 йил пахта хосили учун 58 749 кг 1 нав 2 синф жами 58 749 кг пахта хом ашёсини икки томонлама электрон тартибда имзоланган хисоб-варак фактурага асосан етказиб берилган.

Бундан ташқари, тарафлар ўртасида 2023 йил 13 февралда 88-сонли шартномага 2023 йил 9 декабрда қўшимча келишув тузилган.

Шартноманинг 4.4-банди куйидагича ўзгартирилган, Хўжалик томонидан харидорга етказиб берилган пахта хом ашёси учун шартноманинг 4.1-банди 1-кисмида белгиланган нархдан келиб чиккан холдаги якуний хисоб-китоблар 2023 йил 31 декабрга кадар амалга оширилади. Агар 2024 йил 1 январгача тўлов амалга оширилмаган такдирда 2023 йил учун белгиланган тавсиявий нархдан келиб чикиб топширилган пахта хом ашёси бўйича Хўжалик томонидан Харидорга етказиб бериладиган 4-тип, 1-сорт, 1-синф пахта хом ашёсининг ўртача харид нархи 1 (бир) тоннаси учун ҚҚС билан 8 000 000 сўмни, 5-тип, 1-сорт, 1-синф пахта хом ашёсининг ўртача харид нархи 1 (бир) тоннаси учун ҚҚС билан 7 800 000 сўмни ташкил килади. Пахта хом ашёси кейинги сорт ва синфларнинг нархи 1-сорт, 1-синф нархига нисбатан амалдаги коэффициентлар бўйича қайта хисоб-китоб килинади.

Даъвогар етказиб берилган пахта хом-ашёси учун маблағлар жавобгар томонидан 2023 йил 31 декабрь кунига қадарли тўланмаганлиги сабабли тарафлар ўртасида тузилган кўшимча келишувга асосан қайта хисоб-китоб қилиб тўловни амалга ошириш учун жавобгарга 2024 йил 5 январда 1-сонли талабнома юборган, лекин жавобгар юборилган талабномани оқибатсиз қолдирганлиги сабабли Қўрғонтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фермер хўжалиги манфаатини кўзлаб судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгардан 273 254 327 сўм асосий қарз, 25 139 398 сўм пеня ундиришни сўраган.

Мазкур ҳолатда тарафларнинг мажбуриятлари контрактация (фьючерс) шартномасидан келиб чиққан.

ФКнинг 465-моддаси биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги

маҳсулотини қайта ишлаб ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шаҳсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш(топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи бу маҳсулотни қабул қилиш(қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш(тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Суд, тараф вакилларнинг кўрсатмаларини тинглаб, иш хужжатлари ҳамда тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъво талабларини асосли деб ҳисоблайди:

Тарафлар ўрасида тузилган шартноманинг 4,1 ва 4,2-бандларида пахта хомашёсининг харид нархи 1(бир) тоннаси учун 8 300 000 сўм этиб белгиланган, 2023 йил пахта хом-ашёси учун харид нархлари ўзгарганда харидор янги нарх бўйича хисоб-китоб қилиши кўрсатилган.

Иш хужжатларига кўра даъвогар жавобгарга 2023 йил пахта хосили учун 58 749 кг 1 нав 2 синф жами 58 749 кг пахта хом ашёсини топширган.

Бундан кўринадики, даъвогарнинг 273 254 327 сўм 2023 йил учун пахта хом-ашёси махсулот ҳақини ундириш талаби асосли ва ушбу ҳолат ҳисоб-варақ фактуралар, томонларнинг кўрсатмалари билан ўз исботини топган.

Шунингдек, фермерлар кенгаши жавобгардан 25 139 398 сўм пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 324-моддасига кўра, қарздор мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги туфайли кредиторга етказилган зарарни тўлаши шарт.

Ушбу Кодекснинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Шартноманинг 5.4-бандида "Харидор" "Хўжалик" ка муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортик бўлмаган микдорда пеня тўлаш белгиланган.

Демак, даъвогарнинг жавобгардан 25 139 398 сўм пеня ундириш ҳақидаги талаби ҳам асосли қўйилган.

Бироқ, ФКнинг 326-моддасига кўра, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторларнинг манфаатларини эътиборга олиниши керак.

Суд алохида холларда қарздор ва кредиторларнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хукукига эга.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 163-сонли қарори 4-бандида, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиши даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойкани камайтиришга ҳақли эканлиги белгиланган.

Мазкур холатда ундирилиши сўралган пеня суммасини суд жавобгарнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиб деб хисоблайди ва шунинг учун унинг микдорини 6 284 000 сўмга қадар камайтиришни лозим топади.

Суд ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини ундириш масаласини ўрганиб чиқиб, даъво талаблари қисман қаноатлантирилганлигини инобатга олиб, ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгардан ундиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси биринчи қисмига кўра суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Суд, юқорида қайд этилган ҳолатлардан келиб чиқиб, даъвогарнинг даъвосини қисман қаноатлантиришни, жавобгардан фермерлар кенгаши фойдасига 34 000 сўм почта харажати, республика бюджетига 5 967 874,5 сўм давлат божи ундиришни, даъвони қолган қисмини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Бинобарин суд, Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодексининг 8, 234, 324, 326, 333, 465-моддаларига асосланиб, Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг 118, 176-180, 186-моддаларини қўллаб,

карор килди:

Даъвогарнинг даъво талаблари қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар- "Khantex group" масъулияти чекланган жамияти хисобидан:

-даъвогар "Зухриддин Махсум" фермер хўжалиги фойдасига 273 254 327 сўм пахта хом-ашёси махсулот хаки, 6 284 000 сўм пеня;

-Қўрғонтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фойдасига 34 000 сўм почта харажати, республика бюджетига 5 967 874,5 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳароридан норози тараф бир ойлик муддат ичида Андижон вилоят судига апелляция тартибида ёки ҳонуний кучга киргач кассация тартибида (протест) шикоят ҳилиши мумкин.

Раислик қилувчи, судья

У.М.Бузурходжаев

